

Civilno medicinsko pravo – izbrane teme

© Uradni list Republike Slovenije, 2018. Vse pravice pridržane.

Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Tako ravnanje je, razen v primerih iz 46. do 57. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347:61

ŽNIDARŠIČ Skubic, Viktorija

Civilno medicinsko pravo : izbrane teme / Viktorija Žnidaršič
Skubic. - 1. natis. - Ljubljana : Uradni list Republike Slovenije, 2018

ISBN 978-961-204-641-5

293201152

URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE

prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Civilno
**MEDICINSKO
PRAVO**

★ IZBRANE TEME ★

Ljubljana 2018

KAZALO

Recenziji	11
1. PRAVO IN MEDICINSKA ETIKA	15
1.1. Etika in morala	16
1.1.1. <i>Etika</i>	16
1.1.2. <i>Morala</i>	17
1.1.3. <i>Razmejitev etike in morale</i>	17
2. FILOZOFSKI POGLEDI NA MEDICINSKO ETIKO	18
2.1. Teorije oziroma temeljne filozofske smeri	18
3. ZGODOVINSKI RAZVOJ MEDICINSKE ETIKE	22
3.1. Hamurabijev zakonik	22
3.2. Stara Grčija – Hipokratova prisega	23
3.2.1. <i>Uvodno</i>	23
3.2.2. <i>Pomen Hipokratove prisege za današnji čas</i>	26
3.2.3. <i>Medicina v stari Grčiji</i>	29
3.3. Srednji vek	29
3.4. Rojstvo moderne medicine: renesansa in razsvetljenje	30
3.5. Dvajseto in enainvajseto stoletje	32
3.5.1. <i>Ženevska deklaracija</i>	34
3.5.2. <i>Mednarodni kodeks zdravniške etike</i>	34
4. DEFINICIJA IN FUNKCIJE MEDICINSKEGA PRAVA	36
5. VIRI MEDICINSKEGA PRAVA	38
5.1. Mednarodni pravni viri	38
5.1.1. <i>Konvencija o človekovih pravicah v zvezi z biomedicino</i>	39

5.1.1.1.	Uvod	39
5.1.1.2.	Vsebina konvencije	42
5.2.	Nacionalni pravni viri	46
5.2.1.	<i>Ustava</i>	46
5.2.2.	<i>Zakonodaja</i>	48
6.	PRAVICE PACIENTOV	50
6.1.	Pacientova pravica do informirane privolitve v zdravstveni poseg	53
6.1.1.	<i>Vsebina avtonomije pacienta</i>	53
6.2.	Izjeme od pravice do obveščeniosti pacienta (pojasnilne dolžnosti zdravnika).	60
6.2.1.	<i>Nujni posegi</i>	60
6.2.2.	<i>Poseben primer nenujnega posega</i>	61
6.2.3.	<i>Terapevtski privilegij oziroma obzirni molk zdravnika</i>	61
6.2.4.	<i>Pacientova odpoved pravici do obveščeniosti o lastnem zdravstvenem stanju</i>	61
6.3.	Sposobnost odločanja o sebi	62
6.4.	Posamezne vrste izjav volje pacienta	62
6.4.1.	<i>Pravica do privolitve v zdravstveno oskrbo</i>	62
6.4.2.	<i>Pravica do zavrnitve zdravstvene oskrbe</i>	64
6.4.3.	<i>Preklic privolitve ali zavrnitve zdravstvene oskrbe</i>	65
6.5.	Značilnosti izjave volje pacienta	65
6.5.1.	<i>Oblika</i>	65
6.5.2.	<i>Ugotavljanje prave volje pacienta</i>	66
6.6.	Pacientova vnaprej izražena volja	67
6.7.	Zdravstvena dokumentacija	69
6.7.1.	<i>Pacientove pravice glede zdravstvene dokumentacije</i>	69
6.8.	Pritožbeni postopki v zdravstvu	74
6.8.1.	<i>Uvodno</i>	74
6.8.2.	<i>Zastopnik pacientovih pravic</i>	75
6.8.3.	<i>Varuh človekovih pravic</i>	75
6.8.4.	<i>Sodno varstvo</i>	76

7. ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST V ZDRAVSTVU	77
7.1. Obligacijskopравни vidik razmerja med zdravnikom in pacientom	77
7.1.1. <i>Uvodno</i>	77
7.1.2. <i>Medicinsko kazensko in civilno pravo</i>	78
7.1.3. <i>Pravna narava odnosa med zdravnikom in pacientom</i>	79
7.2. Nekrivdni odškodninski sistemi	85
7.2.1. <i>Uvodno</i>	85
7.2.2. <i>Klasičen odškodninski sistem: ugotavljanje (krivdne) odškodninske odgovornosti v zdravstvu v pravnem postopku</i>	87
7.2.2.1. <i>Uvodno</i>	87
7.2.2.2. <i>Problemi klasičnega – krivdnega odškodninskega sistema kot sistema (sodnega) pravnega postopka</i>	87
7.2.3. <i>Nekrivdni odškodninski sistemi</i>	91
7.2.3.1. <i>Uvodno</i>	91
7.2.4. <i>Nekrivdne odškodninske sheme v zdravstvu v primerjalnem pravu</i>	92
7.2.5. <i>Argumenti za in proti nekrivdnim odškodninskim sistemom</i>	102
8. POSEBNI DEL	106
8.1. <i>Uvodno</i>	106
8.2. <i>Pravica do svobodnega odločanja o rojstvih otrok</i>	106
8.2.1. <i>Pravica do preprečevanja zanositve</i>	107
8.2.2. <i>Pravica do umetne prekinitve nosečnosti</i>	109
8.2.2.1. <i>Uvodno</i>	109
8.2.2.2. <i>Pravica zarodka do življenja</i>	109
8.2.2.3. <i>Pravica matere do umetne prekinitve nosečnosti</i>	112
8.2.2.4. <i>Položaj očeta</i>	114
8.2.2.5. <i>Slovenska ureditev</i>	115
8.2.2.6. <i>Ureditev v primerjalnem pravu</i>	119
8.2.2.7. <i>Indikacije</i>	125

8.2.2.8.	Kontraindikacije	127
8.2.2.9.	Elementi veljavnega soglasja nosečnice k umetni prekinitvi nosečnosti	127
8.2.2.10.	Mladoletne nosečnice in nosečnice z omejenimi mentalnimi ali fizičnimi spособnostmi	129
8.2.3.	<i>Pravica do zdravljenja neplodnosti in postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo</i>	129
8.2.3.1.	Uvodno	129
8.2.3.2.	Zdravljenje neplodnosti in postopki oploditve z biomedicinsko pomočjo	130
8.2.3.3.	Upravičenci do postopkov OBMP	131
8.2.3.4.	Darovalski postopki OBMP	133
8.2.3.5.	Posthumni postopki OBMP	137
8.2.3.6.	Shranjevanje spolnih celic in zarodkov . . .	139
8.2.3.7.	Raziskave na spolnih celicah in zarodkih . . .	139
8.2.3.8.	Nadomestno (surogatno) materinstvo	140
8.2.3.9.	Organizacijske določbe	145
8.2.3.10.	Očetovstvo in materinstvo	145
8.2.3.11.	Prepovedana ravnanja	146
8.3.	Postopki transplantacije organov in tkiv	147
8.3.1.	<i>Uvodno</i>	147
8.3.2.	<i>Zgodovinski razvoj</i>	147
8.3.3.	<i>Darovalci organov in tkiv</i>	148
8.3.3.1.	Umrlji darovalci	148
	8.3.3.1.1. <i>Nastop smrti</i>	148
	8.3.3.1.2. <i>Privolitev v odvzem</i>	152
8.3.3.2.	Živi darovalci	156
	8.3.3.2.1. <i>Uvodno</i>	156
	8.3.3.2.2. <i>Privolitev darovalca</i>	159
8.3.4.	<i>Prepoved trgovine z deli človeškega telesa</i>	162
	8.3.4.1. <i>Problematika navzkrižnega darovanja organov</i>	164
8.3.5.	<i>Prejemnik organa ali tkiva darovalca</i>	165

8.3.6. <i>Odgovornost za presaditev neprimernega presadka . . .</i>	166
8.3.7. <i>Usklajenost slovenske zakonodaje s pravom EU</i>	167
8.3.8. <i>Dodeljevanje organov in tkiv</i>	168
8.3.9. <i>Organizacijski vidik presajanja organov in tkiv</i>	169
Literatura	172

Recenziji

Knjiga avtorice prof. dr. Viktorije Žnidaršič Skubic predstavlja skrbno izbrane aktualne, pereče in zanimive teme (civilnega) medicinskega prava, ki so deležne številnih razprav tako na mednarodnopravni ravni, v primerjalnopravnih ureditvah kakor tudi v Sloveniji. Knjiga je razdeljena na dva velika sklopa, pri čemer se prvih sedem poglavij nanaša na splošna medicinskopravna vprašanja, medtem ko je celotno osmo poglavje posvečeno izbranim temam. V prvih treh poglavjih avtorica razglablja o iztočnicah medicinske etike s pravom ter s filozofskimi pogledi, čemur sledi nazoren opis zgodovinskega razvoja medicinske etike od Hamurabijevega zakonika pa vse do sodobnih kodeksov medicinske etike ter sodobnih mednarodnih in nacionalnih pravnih virov, s čimer bralec dobi vpogled v najpomembnejše pravne mejnike in vire medicinskega prava. Vse navedeno predstavlja podstat in temeljno izhodišče za razumevanje naslednjih dveh poglavij, ki sta namenjeni predstavitvi pacientovih pravic po Zakonu o pacientovih pravicah ter odškodninski odgovornosti v zdravstvu, kjer so analizirani ključni pojmi slovenske pravne ureditve. Slednje je dopolnjeno s primerjalnopravnimi prikazi iz izbranih tujih ureditev, kjer še posebej izstopa prikaz nekrivdnih odškodninskih sistemov, ter s ključno sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice ali tujih sodišč, katerih vpliv je opazen tudi v slovenski zakonodaji in sodni praksi. V posebnem delu (8. poglavje) pa se avtorica loti analize občutljivih področij medicinskega prava, pri katerih prihaja do obsežnih posegov v pacientove pravice, njegovo telesno integriteto in duševno celovitost ter osebne pravice. Obsežne polemike, ki jih avtorica odpira in analizira ter nato ob vključevanju primerjalnopravnih ureditev podaja tudi svoja razmišljanja, so pomembne, da se lahko zagotovi kakovostna, primerna in varna zdravstvena oskrba tudi na teh izbranih področjih medicinskega (civilnega) prava, kot so teme, povezane s pravico do svobodnega odločanja o rojstvih otrok, ter postopki transplantacije organov in tkiv. Gre namreč za dve izredno občutljivi področji človekovega življenja, kjer se prepletajo pravo, medicina in etika, še posebej, ker sodobna

medicina odpira nove razsežnosti človeškega zdravja in življenja in s tem tudi vpliva na tradicionalne pravne domneve, ki v tej luči dobivajo nove poglede in razsežnosti.

Delo avtorice Viktorije Žnidaršič Skubic se nanaša na aktualno tematiko ter je napisno pregledno in strukturirano, slog je jasen, jezik je primeren in razumljiv, znanstvena metodologija ustrezna. Delo je obogateno s primeri iz sodobne sodne prakse, primerjalnopravnimi prikazi, vključuje relevantne pravne in mednarodne vire ter je podkrepljeno z ustrezno znanstveno in strokovno domačo in tujo literaturo. Poglavja si sledijo smiselno in bralca vodijo od splošnih tem k posebnim. Delo je napisano tako, da je uporabno za vsakogar, ki se pri svojem delu srečuje z zadevno tematiko (na primer odvetniki, sodniki, sodni izvedenci, študenti prava oziroma medicine ...), in tudi za naključnega laičnega uporabnika zdravstvenih storitev, saj je argumentacija avtoričinih navajanj jasna in smiselna ter podkrepljena s konkretnimi sodnimi primeri, zakonodajo in z ustreznimi citati.

Avtorica je z izbiro tem (civilnega) medicinskega prava, njihovimi predstavitvami ter polemiziranjem in uporabo ustreznih znanstvenih metod v popolnosti dosegla, da je nastalo delo, ki bo zaradi svoje aktualne vsebine zanimivo in vredno branja. Delo bo prav gotovo zanimivo tako za znanstvene, strokovne in tudi laične uporabnike, hkrati pa bo obogatilo slovensko literaturo na področju medicinskega prava, saj je to deficitarno področje, kjer je tovrstnih kakovostnih del še vedno premalo.

Maribor, 11. december 2017

izr. prof. dr. Suzana Kraljić
Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta

Monografija profesorice dr. Viktorije Žnidaršič Skubic zaokrožuje najzanimivejše teme medicinskega civilnega prava, ki jih poglobljeno predstavlja bralcu. Upošteva najbolj relevantna domača in tuja dognanja teorije in prakse ter sama prispeva zahtevne definicije, ki opredeljujejo to posebno pravno disciplino in njene posamezne ključne elemente. Na začetku vzpostavi tudi razmerje med pravom, etiko in moralo. Predstavi zgodovinski, moderni, filozofski in praktični pogled na medicinsko etiko. V delu najdemo slovenski prevod Hipokratove prisege. Avtorica obravnava njen pomen za današnji čas, nato pomen delovanja Svetovnega zdravniškega združenja z Ženevsko deklaracijo in Mednarodnim kodeksom medicinske etike. V nadaljevanju vse naveže na pravo kot na posebej pomemben instrument urejanja posameznega področja življenja in dela ljudi takrat, ko je treba razrešiti težja vprašanja oziroma ko pride med posamezniki do konflikta in lahko govorimo o koliziji njihovih interesov. Odlika tega dela je poglavje o poglavitnih domačih in tujih pravnih virih s tega področja. Posebej pomembno pa je izčrpno poglavje o informirani privolitvi v zdravstveni poseg. Avtorica poudarja, da je treba izhajati iz avtonomije pacienta, ki je v modernem času poseben imperativ pri zagotavljanju zdravstvene dejavnosti, in izpostavi tri temeljne pravice pacienta:

- pravico, da je seznanjen z vsemi relevantnimi informacijami,
- pravico, da sprejme ali zavrne konkretni zdravstveni poseg,
- pravico, da vnaprej izrazi voljo za tiste zdravstvene primere, ko ne bo več sposoben odločati o samem sebi.

Med najtežjimi dolžnostmi zdravnika pred posegom je presoditi pacientovo izjavo volje, zato je poglavje o značilnostih te izjave zelo dobrodošlo. V drugem delu avtorica predstavi možnosti za uveljavljanje pacientovih pravic, če gre kaj narobe, od pritožbenih postopkov do sodnih postopkov za uveljavljanje odškodninske odgovornosti. Posebna dodana vrednost dela je obravnava nekrivdnih odškodninskih sistemov, saj v današnjem času v svetu potekajo intenzivne razprave o vprašanju najprimernejše pravne ure-

ditve odškodninske odgovornosti, kadar je oškodovanec pacient, ki je bil deležen zdravstvene oskrbe. V posebnem delu so nato predstavljeni vidiki pravice do svobodnega odločanja o rojstvih otrok in vidiki postopkov transplantacije organov in tkiv. Pri tem se avtorica ne izogne niti težavnemu vprašanju položaja mladoletne nosečnice in daje koristna izhodišča za zdravnikovo ravnanje.

Pričujoče delo je nedvomno dragocen prispevek k razvoju medicinskega prava in bodo po njem posegali tako pravniki kot tudi predstavniki medicinske stroke.

Maribor, december 2017

red. prof. dr. Vesna Rijavec
Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta